

พลังภาษา พลังความคิด: สัมฤทธิ์ผลในการเขียน

วัลลภา วิทยารักษ์

บทคัดย่อ

พลังสำคัญยิ่งที่จะทำให้การเขียนเกิดสัมฤทธิ์ผลมี ๒ ประการ คือ ภาษา และความคิด ประการแรก ผู้เขียนจะต้องรู้จักเลือกสรรใช้ภาษาเพื่อสื่อความให้ผู้อ่าน รับทราบในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการ นับตั้งแต่การเลือกสรรถ้อยคำนำสารให้ถูกความ สื่อความ และได้รสความ ทั้งยังต้องรู้จักการสื่อความเป็นกลุ่มคำและประโยค นอกจากนี้ ยังต้องรู้จักการสร้างภาษางาม ความคมไวใช้ในการเขียน พลังสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้งานเขียนเกิดสัมฤทธิ์ผลคือความคิด หากผู้เขียนรู้จักส่งเสริมกระบวนการคิด ให้เป็นไปอย่างราบรื่นก็จะช่วยให้คิดได้ดี ได้ความคิดที่มีประสิทธิภาพ สำหรับแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความคิดในการเขียนทำได้หลายทาง อาจค้นคว้าหาข้อมูล เพิ่มพูน ประสบการณ์ สรรค์สร้างจินตนาการ หมั่นสังเกตพิจารณา ศึกษาตัวอย่าง สร้างความคิดจากกิจกรรม และนำความคิดด้วยอุปกรณ์

Power of the Language, Power of the Thought: Effective Writing

Wallapa Wittayarak

Abstract

Two forces of power that lead to effective writing are the language and the thought. To convey the desired meaning, writers have to know how to be selective in the language style which includes not only the word selection for meaningfulness, comprehensibility and mood, but also the realization to use proper words, phrases and sentences. Furthermore, they need to know how to create beautiful and witty written language. Another power is thought. Knowing how to organize thoughts leads to good and effective thinking. Ways to enhance thoughts for writing include searching for more information, finding more experience, creating imagination, observing, studying from examples, creating thoughts from activities, and initiating thoughts with tools.

ความน่า

การเขียนเป็นการติดต่อสื่อสารด้วยการถ่ายทอดความคิดความรู้สึกรู้สึกและความต้องการของผู้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งมีประโยชน์นานัปการ นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้ผู้รับสารทราบแล้ว ยังช่วยบันทึกเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ไว้ ทำให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้เรื่องราวของคนรุ่นเก่าอันส่งผลถึงการพัฒนาสังคมในปัจจุบันและอนาคต การเขียนช่วยให้จดจำได้ดียิ่งขึ้น เป็นหลักฐานทางกฎหมายที่ได้รับการยอมรับ ทั้งยังช่วยให้ผู้รับสารจำนวนมากสามารถรับสารเดียวกันได้ ผู้ส่งสารเพียงคนเดียวสามารถเขียนเรื่องราวต่าง ๆ สื่อสารให้คนจำนวนมากได้รับรู้โดยการอ่าน การเขียนจึงมีความสำคัญมากในชีวิตประจำวัน ทุกสาขาอาชีพต่างจำเป็นต้องใช้การเขียนในอาชีพของตนโดยมีรูปแบบงานเขียนและจุดประสงค์ของการเขียนที่แตกต่างกัน

การเขียนนอกจากจะเป็นศาสตร์ มีหลักการ มีหลักความรู้เกี่ยวกับการเขียนแล้ว ยังเป็นศิลปะ จะเขียนได้ดีต้องมีฝีมือ มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งก็คล้ายกับการปรุงอาหาร แม้ว่าผู้ปรุงจะรู้สูตรการปรุงมีเครื่องปรุงครบถ้วน สามารถปรุงอาหารชนิดนั้นได้สำเร็จแล้ว แต่อาหารจานนั้นจะมีรสชาติดีมาน้อยเพียงไรยังขึ้นอยู่กับฝีมือของผู้ปรุงอาหารด้วย การเขียนที่ผู้เขียนมีความรู้ดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเขียนมิได้หมายความว่างานเขียนนั้นจะประสบผลสำเร็จเสมอไป ผู้เขียนยังต้องมีเคล็ดลัทธิกลวิธีปรุงแต่งงานเขียนของตนให้มีอรรถรส เป็นที่ประทับใจของผู้อ่าน

พลังสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้งานเขียนเกิดสัมฤทธิ์ผลคือ ภาษา และความคิด ผู้เขียนต้องรู้จักเลือกสรรใช้ภาษานำสารไปสู่ผู้รับสารให้ได้ผลสมความมุ่งหมาย และต้องมีความคิดดี มีความคิดลึกซึ้ง มีแนวคิดน่าสนใจ มีเนื้อหาการเขียนที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ

พลังภาษา

ภาษาเป็นพลังสำคัญประการแรกของการสร้างสรรค์งานเขียน “พลังภาษาคืออำนาจของภาษา ภาษาทำให้คนเราสื่อสารกันได้ บอกเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดให้กันรู้ได้ คนจึงเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาตนและสังคม สามารถประดิษฐ์สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งสวยงามต่าง ๆ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๔, น.๖) พลังภาษามีอิทธิพลต่อความคิดความรู้สึกรู้สึกและการกระทำของ

ผู้รับสาร มีอำนาจดึงดูดใจผู้อ่านให้นึกคิดหรือทำตาม ส่วนวลีลาของภาษาที่ใช้เขียนจะเป็นมนต์เสน่ห์ทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจในงานเขียนนั้นได้

การใช้ภาษาเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการเขียนมีสิ่งที่ควรคำนึงดังนี้

๑. การสรรถ้อยคำนำสาร

คำในที่นี้หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายใช้เขียนสื่อความเป็นลายลักษณ์อักษรโดยเขียนหรือพิมพ์เพื่อแสดงความคิดต่าง ๆ

ผู้เขียนต้องรู้จักตั้งแต่การเลือกใช้ถ้อยคำซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของงานเขียน เปลื้อง ณ นคร (๒๕๓๕, น.๑๒) กล่าวไว้ว่า “คำนี้แหละเป็นเครื่องมือของนักประพันธ์เปรียบเหมือนลิ่วขวานเป็นเครื่องมือของช่างไม้ ช่างไม้ซึ่งมีแต่ลิ่วขวานจะสร้างเรือนให้ใหญ่โตไม่ได้ฉันใด นักประพันธ์ที่รู้คำน้อยจะสร้างวรรณกรรมเอกหาได้ไม่” และด้วยเหตุที่คำเป็นเครื่องมือของนักเขียน ผู้เขียนที่มีความสามารถในการเลือกใช้ถ้อยคำจึงเท่ากับว่าประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง นอกจากนี้คำยังใช้เป็นเครื่องตกแต่งงานเขียนให้ไพเราะน่าอ่านอีกด้วย ถ้อยคำจึงเป็นทั้งเครื่องมือสร้างงานเขียนและเป็นสิ่งตกแต่งงานเขียนให้งดงามน่าอ่าน

การสรรถ้อยคำนำสารในการเขียนควรพิจารณาดังนี้

๑.๑ ถูกความ

ถูกความในที่นี้คือถูกต้องในเรื่องต่าง ๆ คือ

๑.๑.๑ ถูกตามหลักภาษา

การใช้คำต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ของภาษาด้วย เช่น การเขียนสะกดคำ การใช้คำชนิดต่าง ๆ ฯลฯ

การเขียนสะกดคำถูกต้องแสดงให้เห็นความประณีตในการใช้ภาษาของผู้เขียนเป็นลำดับแรกสุด โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่มองไม่เห็นความสำคัญของการเขียนสะกดถูกต้อง แท้ที่จริงแล้วเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยดังนี้

ในเรื่องของภาษาไทยตัวสะกดเป็นเรื่องสำคัญมาก ต้องระมัดระวังเป็นที่สุด เพราะนอกจากจะทำให้เป็นสื่อความหมายที่เข้าใจกันไม่ได้ ยังแสดงระดับความรู้ของผู้เขียนด้วยบางคนคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย คิดว่าเขียนอย่างไรผู้อ่านก็คงเข้าใจเอง แต่

ความจริงเป็นเครื่องวัดว่าผู้เขียนมีความประณีตมีความสามารถเพียงไร และการเขียนผิดนั้นยังทำให้หลักภาษาที่ดีเสียไป (ผะอับ โปะษะกฤษณะ, คุณหญิง, ๒๕๓๙, น.๖๕)

การใช้คำชนิดต่าง ๆ ต้องใช้ให้ถูกชนิดและหน้าที่ของคำ แม้แต่คำเชื่อมซึ่งทำหน้าที่เชื่อมคำหรือข้อความให้มีสัมพันธภาพต่อเนื่องกัน ผู้เขียนก็ต้องพิถีพิถันใช้ให้ถูก บางคนอาจไม่ใส่ใจคำเชื่อมเพราะเห็นว่าไม่ใช่คำหลัก เป็นคำที่ไม่สำคัญ แต่งานเขียนใดก็ตามถ้าผู้เขียนไม่รู้จักใช้คำเชื่อม ข้อความที่เขียนจะขาดช่วงเป็นตอน ๆ ไม่ต่อเนื่องกัน งานเขียนก็จะไม่สละสลวย การใช้คำเชื่อมได้เหมาะสมจะทำให้ข้อความเรียงร้อยกันได้อย่างราบรื่น ไม่สะดุด ทั้งช่วยเพิ่มพลังของความหมายให้ชัดเจนขึ้น

คำหรือกลุ่มคำที่ใช้เชื่อมคำหรือข้อความต่าง ๆ นั้นมีหลายลักษณะ อาจเป็นคำเชื่อมที่ใช้เชื่อมข้อความที่คล้ายตามกัน เป็นไปในทำนองเดียวกัน รวมความเข้าด้วยกัน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน เชื่อมความเป็นเหตุเป็นผลกัน เชื่อมความที่เปรียบเทียบกัน ฯลฯ คำเชื่อมแต่ละคำก็มีที่ใช้ต่างกันไป เช่น

นอกจากนี้ ใช้กับความที่จะกล่าวเพิ่มเติมจากที่ได้กล่าวไปแล้ว เช่น สมชายชอบเรียนวิชาภาษาไทย และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังชอบวิชาภาษาอังกฤษด้วย

อีกทั้ง ใช้กับความที่มีเนื้อความทำนองเดียวกัน ช่วยเน้นย้ำเพิ่มน้ำหนักของข้อความได้ดี เช่น พ่อแม่ให้ทุกอย่างทุกอย่างแก่ลูกโดยไม่หวังผลตอบแทน อีกทั้งคอยดูแลทุกข์สุขของลูกตลอดเวลา

แม้ว่า ใช้กับความที่มีเนื้อความขัดแย้งกัน ไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน เช่น ฉันยินดีทำทุกอย่างทุกอย่างเพื่อเธอ แม้ว่าเธอจะไม่เคยสนใจทำอะไรเพื่อฉันเลย

ส่วน ใช้กับความที่มีเนื้อความแยกพวก แยกคนละส่วน คนละเรื่อง เช่น นักเรียนชายเล่นก่อกองทรายกันอย่างสนุกสนาน ส่วนนักเรียนหญิงพากันไปว่ายน้ำ

เพื่อ ใช้กับความที่บอกจุดมุ่งหมาย เช่น พ่อแม่ทำทุกอย่างเพื่อลูก

๑.๑.๒ ถูกความหมาย

คำแต่ละคำมีความหมาย ผู้เขียนจะต้องรู้จักเข้าใจความหมายของคำ และใช้คำให้ถูกต้องตรงความหมายที่ต้องการจะสื่อ และให้เหมาะสมกับบริบท ยิ่งผู้เขียนรู้จักคำและความหมายของคำมากเพียงใด ก็จะช่วยทำให้การนำคำมาใช้ไม่ติดขัด สามารถเลือกคำใช้ได้ตามที่ต้องการ

ความหมายของคำพิจารณาได้หลายลักษณะคือ

(๑) คำที่มีความหมายเดียวและคำที่มีหลายความหมาย

คำไทยบางคำมีความหมายเดียว เช่น ชนนี้ หมายถึง แม่ แต่บางคำมีหลายความหมาย เช่น ชนะ อาจหมายถึงทำให้อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ หรืออาจหมายถึงช็อกกลองชนิดหนึ่ง

(๒) คำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัย

คำที่มีความหมายโดยตรงเป็นคำที่มีความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรมเป็นความหมายที่เข้าใจกันทั่วไป เช่น แก้อี้ หมายถึงที่สำหรับนั่ง มีขาและพนักพิง ส่วนคำที่มีความหมายโดยนัยเป็นคำซึ่งมีความหมายเชื่อมโยงไปถึงสิ่งอื่น แก้อี้มีความหมายโดยนัยหมายถึงตำแหน่ง

(๓) คำที่มีความหมายเหมือนกัน ไกล่เคียงกัน และตรงข้ามกัน

การรู้จักคำที่มีความหมายดังกล่าวช่วยให้หลักการคำใช้ได้ตามที่ต้องการ ส่วนการรู้จักนำคำที่มีความหมายตรงข้ามกันมาวางไว้ใกล้กันจะช่วยชี้ให้เห็นความต่างเด่นชัดขึ้น

คำที่มีความหมายเหมือนกัน เช่น

คำที่หมายถึงพระจันทร์ แห แหไซ โสม ศศิธร นิศากร รัชนิกร

คำที่หมายถึงม้า พาชี สินธพ อัศว อัสดร อาชาไนย

คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น โกรธ-แค้น โกรธ หมายถึง ไม่พอใจอย่างรุนแรง แค้น หมายถึง โกรธเจ็บใจอยู่ไม่รู้หาย

คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน เช่น ใกล้-ไกล ใกล้ หมายถึง จวน, เกือบ, เคียง ไกล หมายถึง ห่าง, นาน

(๔) คำที่มีความหมายกว้างและความหมายแคบ

คำบางคำมีความหมายโดยรวม บอกประเภท บอกลักษณะของสิ่งนั้น มีความหมายครอบคลุมคำอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ส่วนคำที่มีความหมายแคบจะหมายถึงเจาะจงลงไป การใช้คำที่มีความหมายกว้างหรือแคบจะให้ภาพที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อกล่าวถึงป่า จะให้ภาพบริเวณที่มีต้นไม้หลากหลายพันธุ์ขึ้นอยู่มากมาย แต่ถ้ากล่าวถึงต้นสักจะให้ภาพที่แคบกว่าคือเฉพาะต้นสักซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง

๑.๑.๓ ถูกตามความเหมาะสม

เนื่องจากภาษาเป็นวัฒนธรรม การใช้ภาษาจึงต้องใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล โอกาส และกาลเทศะ ตลอดจนเนื้อหาที่เสนอ ระดับภาษานั้นมีหลายระดับ แต่ละระดับเหมาะสมที่จะใช้ในโอกาสที่แตกต่างกัน แม้แต่คำคำเดียวกัน หากใช้ในโอกาสที่ต่างกัน คำนั้นก็อาจไม่เหมาะสม จำเป็นต้องเปลี่ยนไปใช้คำอื่น เช่น การใช้ภาษาเขียนในรูปของบทสนทนา ภาษาที่ใช้ อาจเป็นระดับที่ไม่เป็นแบบแผน แต่หากเรื่องที่เขียนเกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์ ภาษาที่ใช้ก็ต้องใช้ราชาศัพท์ หรืองานเขียนทางวิชาการ การใช้ภาษาจะเป็นทางการสอดคล้องกับเนื้อหาด้วยการใช้คำได้เหมาะสมในด้านต่างๆ จะช่วยทำให้งานเขียนได้รับการยอมรับจากผู้อ่าน

๑.๒ สื่อความ

การใช้คำจะต้องสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ คำที่สื่อความหมายควรมีลักษณะดังนี้

๑.๒.๑ มีความชัดเจน

คำที่ใช้ควรสื่อความหมายได้กระจ่าง ไม่กำกวม ไม่ทำให้เข้าใจได้หลายความหมาย เหมาะกับบริบทที่ต้องการ เพราะผู้อ่านไม่มีโอกาสได้ซักถามผู้เขียน การเลือกใช้คำง่ายแต่สื่อความหมายได้ชัดเจนย่อมดีกว่าใช้ถ้อยคำยากแต่ผู้อ่านต้องแปลความอีกครั้งหนึ่ง คำที่มีความหมายกำกวม เช่น เขาไปถ่ายรูป/ ถ่ายรูป อาจหมายถึง ไปเพื่อถ่ายรูปให้ผู้อื่น หรือไปเพื่อให้ช่างถ่ายรูปของตน

๑.๒.๒ มีน้ำหนัก

“น้ำหนัก” ในที่นี้หมายถึงความหมายที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ หรือกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกได้ดีเป็นพิเศษ การใช้คำที่มีความหมายหนักแน่น จะทำให้งานเขียนสื่อความหมายได้ตรงจุดสำคัญ เข้าใจชัดเจน การใช้คำแม้ใช้ไม่ผิดแต่คำมีน้ำหนักน้อยก็ทำให้พลังในการสื่อความหมายลดลง ภาษาไทยมีคำที่มีความหมายทำนองเดียวกันใช้มากมาย และมีน้ำหนักความหมายต่างกัน ผู้เขียนจะต้องพิจารณาว่าควรเลือกใช้คำใดที่จะช่วยเสริมความเสริมน้ำหนักของข้อความนั้นได้ดียิ่งขึ้น เช่น ไม่ชอบ – เกลียด *ไม่ชอบ* คือไม่พอใจ *เกลียด* ให้ความรู้สึกไม่ชอบมาก ไม่อยากพบเห็น

๑.๓ ได้รสความ

รสความของคำที่ต้องคำนึงถึงในการใช้คือ

๑.๓.๑ ความรู้สึก

ถ้อยคำสามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ได้อย่างน่าประหลาด การใช้คำที่ให้ความรู้สึกในงานที่เป็นบทกวี เรื่องสั้น นวนิยาย จะทำให้งานเขียนเข้าถึงอารมณ์ของผู้อ่านได้ดี ผู้อ่านจะนึกเห็นภาพ เกิดจินตนาการตามผู้เขียน แต่หากนำถ้อยคำที่ให้ความรู้สึกดังที่ใช้นิพนธ์มาใช้ในงานเขียนวิชาการหรือจดหมายราชการซึ่งมีความเป็นทางการย่อมไม่เหมาะสม ทำให้งานเขียนไม่น่าเชื่อถือ การใช้คำที่ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต้องพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและรูปแบบของงานเขียน

การใช้คำเพื่อสร้างภาพสร้างอารมณ์แก่ผู้อ่านอาจเลือกใช้คำที่ให้ความรู้สึกผ่านการรับรู้ทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นหู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกได้ดีเป็นพิเศษ และทำให้ได้อรรถรสในการอ่าน

คำที่ให้ความรู้สึกทางหู เช่น ดัง ค่อย เบา หัม

คำที่ให้ความรู้สึกทางตา เช่น เขียว แดง สูง ต่ำ ไกล ใกล้

คำที่ให้ความรู้สึกทางจมูก เช่น หอมเหม็น ขุน

คำที่ให้ความรู้สึกทางลิ้น เช่น เปรี๊ยะ หวาน ขม เผ็ด เค็ม

คำที่ให้ความรู้สึกทางกาย เช่น ร้อน เย็น นุ่ม นิม แฉะ

คำที่ให้ความรู้สึกทางใจ เช่น ดีใจ ตกใจ เสียใจ โกรธ สงสาร

๑.๓.๒ ความสุภาพ

การใช้ถ้อยคำต้องคำนึงถึงความสุภาพ คำสุภาพเป็นคำที่ทำให้ผู้ฟังผู้อ่านเกิดความสบายใจ เสียใจไม่หวนกระด้าง ให้ความรู้สึกอ่อนโยน คำสุภาพต้องไม่เป็นคำหยาบหรือหมายถึงสิ่งหยาบคายต่างๆ หรือเป็นคำพวนที่หยาบคาย สุจริต เพียรชอบ (๒๕๔๐, น.๑๓๑-๑๓๒) เห็นว่าการใช้คำสุภาพเป็นการแสดงมารยาท และการมีสัมมาคารวะแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รู้กาลเทศะ รู้ความควรไม่ควร ทำให้รู้จักคิดกลั่นกรองเลือกใช้คำทำให้การติดต่อเป็นไปอย่างสะดวก ทั้งคำสุภาพเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย การใช้คำสุภาพจึงช่วยสืบสานวัฒนธรรมไทยด้วย

๒. การสื่อความเป็นกลุ่มคำและประโยค

ผู้เขียนต้องรู้จักนำคำมาเรียบเรียงเป็นกลุ่มคำและประโยคเพื่อจะเขียนเป็นเรื่องราวต่อไป การพิจารณาว่าข้อความใดเป็นกลุ่มคำหรือประโยคนั้นจะดูจากความหมายของข้อความนั้นเป็นหลัก กลุ่มคำจะเป็นข้อความที่ยังมีความหมายไม่ชัดเจน ยังไม่สมบูรณ์เป็นประโยค อาจมีขนาดสั้น หรือขนาดยาวไม่จำกัด และทำหน้าที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยค อาจเป็นประธาน กริยา กรรม หรือส่วนขยายของประโยค เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตลาดน้ำดอนหวาย นกน้อยในไร่ส้ม นั่งจ้องมองดู ดั่งสนั่นหวั่นไหว ส่วนประโยคนั้นจะมีความหมายที่ชัดเจน โดยทั่วไปจะประกอบด้วย ภาคประธานและภาคแสดง อาจมีขนาดสั้นหรือยาว เช่น พ่อทำนา คุณครูนั่งอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องสมุด

การนำถ้อยคำมาเรียบเรียงให้สัมพันธ์กันเป็นกลุ่มคำหรือประโยคมีผลมากต่อการสื่อความหมาย สิ่งที่เราควรคำนึงถึงในการสื่อความเป็นกลุ่มคำและประโยคที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานเขียนคือ

๒.๑ กลุ่มคำ

๒.๑.๑ ประโยชน์ของกลุ่มคำ

การใช้กลุ่มคำมีประโยชน์คือ

(๑) ทำให้ได้รายละเอียดของสิ่งที่เขียนเพิ่มเติม ผู้อ่านจะมองเห็นภาพของสิ่งนั้นชัดเจนขึ้น กลุ่มคำจะช่วยทำให้เนื้อความกระชับชัดเจนขึ้น เช่น ถ้าเขียนว่า “ดอกกุหลาบ” เพียงคำเดียว ผู้อ่านก็จะรู้เพียงว่ากล่าวถึงดอกกุหลาบ แต่ถ้าเขียนเป็นกลุ่มคำว่า “ดอกกุหลาบสีชมพูที่ปักอยู่ในแจกัน” จะทำให้ทราบเนื้อความชัดเจนยิ่งขึ้น

(๒) ช่วยเสริมความรู้สึกและจินตนาการของผู้รับสาร กลุ่มคำช่วยสร้างอารมณ์ความรู้สึกได้ดี เช่น ถ้าเขียนว่า “ระลอกคลื่นสีขาวที่ฟากนทวยหาเข้าจุมพิตหาดทราย” จะทำให้ผู้อ่านสร้างจินตนาการเห็นภาพทั้งดงาม และเกิดความรู้สึกนึกคิดควบคู่ไปกับภาพที่เห็นนั้น

(๓) ทำให้ภาษาสละสลวย ช่วยให้การสื่อสารน่าสนใจ กลุ่มคำช่วยในการสร้างภาพพจน์ต่าง ๆ ทำให้ภาษาไพเราะ น่าอ่าน โดยเฉพาะกลุ่มคำในบทร้อยกรอง แสดงให้เห็นความสามารถในการเรียบเรียงกลุ่มคำให้ได้ความหมายตรงตามที่ต้องการ

เนื่องจากบทหรือยกรองต้องใช้จำนวนคำตามที่กำหนด จึงไม่อาจสื่อความเป็นประโยคได้ทั้งหมด จำเป็นต้องใช้กลุ่มคำสื่อความที่ต้องการ

(๔) ใช้ประโยชน์ในการตั้งชื่อ การตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ นิยมตั้งชื่อเป็นกลุ่มคำ เช่น ช้างหลังภาพ สัตว์ญาติ ฝนหยาดสุดท้าย ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย ระบบการเกษตรแบบผสมผสาน

๒.๑.๒ การเรียบเรียงกลุ่มคำ

การใช้กลุ่มคำยาวมากโดยไม่จำเป็นอาจทำให้ผู้รับสารสับสน และบางครั้งอาจทำให้ผู้เขียนลืมเรียบเรียงความให้เป็นประโยค ลืมว่าเนื้อความยังไม่สมบูรณ์ ทั้งข้อความนั้นไ้เป็นกลุ่มคำทำให้ความหมายขาดช่วงขาดตอนได้

การเรียบเรียงกลุ่มคำมีข้อเสนอแนะที่ควรคำนึงดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมารัตน์, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, ๒๕๒๙, น.๑๓๗-๑๓๘)

(๑) จุดประสงค์ในการเรียบเรียง การเรียบเรียงกลุ่มคำต้องมีจุดประสงค์ในการเรียบเรียง เพราะจุดประสงค์จะมีผลต่อการใช้นิพจน์ของกลุ่มคำและวิธีการในการเรียบเรียง

(๒) ลักษณะของกลุ่มคำหรือวลี กลุ่มคำโดยทั่วไปควรมีขนาดกะทัดรัด คือพอเหมาะพอสม ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป หากเรียบเรียงไปเรื่อย ๆ อาจทำให้ประเด็นสับสนและน่าเบื่อหน่าย ซึ่งจะทำได้งานเขียนลดคุณค่าลงได้

(๓) การเรียบเรียงถ้อยคำเป็นกลุ่มคำ อาจใช้วิธีการร่างข้อความที่ต้องการสื่อความหมายไว้ก่อน แล้วมาขัดเกลาคำและความให้เหมาะสมว่าควรเพิ่มหรือลดส่วนใดหรืออาจใช้เวลาอ่านทบทวนและแก้ไขจนกว่าจะพอใจ หรืออาจให้ผู้อื่นอ่านข้อความนั้นแล้วช่วยวิจารณ์

๒.๒ ประโยค

เมื่อสามารถสรรคำใช้เรียบเรียงเป็นกลุ่มคำแล้วก็ต้องรู้จักเรียบเรียงข้อความให้เป็นประโยค และรู้จักนำประโยคมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวต่อไป นอกจากผู้เขียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของประโยคทางด้านไวยากรณ์แล้ว ยังต้องรู้ศิลปะการเรียบเรียงประโยคเพื่อสร้างประโยคให้สละสลวย ความหมายชัดเจน การเรียบเรียงประโยคเพื่อใช้สื่อความควรคำนึงดังนี้

๒.๒.๑ การใช้ประโยคความเดียว ความรวม หรือความซ้อน

ผู้เขียนต้องพิจารณาว่าต้องการแสดงความคิดเดียวหรือหลายความคิด เนื้อความอย่างเดียวกันนั้นสามารถสื่อความหมายได้โดยใช้ประโยคความเดียว ความรวม หรือความซ้อน ถ้าผู้เขียนต้องการสื่อความสั้นๆ กระชับเพียงความหมายเดียว อาจเลือกใช้ประโยคความเดียว แต่หากต้องการสื่อความหมายหลายใจความต่อเนื่องกันไป อาจเลือกใช้ประโยคความรวม ในกรณีที่ต้องการเสนอรายละเอียดซับซ้อนขึ้นก็อาจเลือกใช้ประโยคความซ้อน แต่ต้องระมัดระวังใช้ให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ด้วย เพราะการใช้ประโยคซับซ้อนนั้นบางครั้งทำให้ผู้เขียนหลงลืมใจความแท้จริงที่ต้องการเขียน เขียนขยายประโยคไปเรื่อย ๆ แต่เป็นเพียงกลุ่มคำเท่านั้น ทำให้ทั้งความค้างไว้ ความยังไม่สมบูรณ์เป็นประโยค

การเขียนที่มีใจความเหมือนกันแต่เลือกใช้ประเภทของประโยคต่างกัน เช่น
 วิทยากำลังมีปัญหา พ่อของเขาไม่สนใจเลย (ประโยคความเดียว ๒ ประโยค)
 วิทยากำลังมีปัญหาแต่พ่อของเขาไม่สนใจเลย (ประโยคความรวม ๑ ประโยค)
 พ่อของเขาไม่สนใจเลยที่ว่าวิทยากำลังมีปัญหา (ประโยคความซ้อน)

๒.๒.๒ การใช้ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคขอร้อง

การใช้ประโยคตามเจตนาของผู้ส่งสารขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้เขียนว่าต้องการอย่างไร และต้องใช้ให้เหมาะสม การเขียนจึงจะสื่อความรู้สึกและน่าสนใจ เช่น การใช้ประโยคคำถามและการตอบเป็นประโยคบอกเล่าสามารถช่วยดำเนินเรื่องได้ดีสำหรับงานเขียนประเภทเรื่องสั้น

๒.๒.๓ การใช้ประโยคสั้น ประโยคยาว

ประโยคสั้น คือประโยคที่มีขนาดสั้น สื่อความหมายอย่างกระชับ ตรงไปตรงมา รวดเร็ว ส่วนประโยคยาว คือประโยคที่มีขนาดยาวสื่อความหมายได้รายละเอียดมากขึ้น การใช้ประโยคสั้นและประโยคยาวต่างมีข้อดีหลายประการ

ข้อดีของการใช้ประโยคสั้น เช่น

- (๑) ให้ความรวดเร็ว กระชับ ความหมายชัดเจน
- (๒) ทำให้สะดวกในการนำเสนอเนื้อหาที่สื่อความหมายไม่ซับซ้อนเข้าใจง่าย

(๓) ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ดี จดจำง่าย

(๔) ทำให้เกิดจังหวะ เกิดน้ำหนักในขณะที่อ่าน เมื่อใช้ประโยคสั้นต่อเนื่องกัน และจะช่วยเน้นให้เห็นภาพและเกิดความรู้สึก

ข้อดีของการใช้ประโยคยาว เช่น

(๑) ทำให้ได้รายละเอียดครบถ้วนตามที่ต้องการเสนอ

(๒) ช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจน

(๓) ทำให้อ่านได้ต่อเนื่อง เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามได้ดี

(๔) ช่วยให้งานเขียนไพเราะสละสลวย

การสร้างประโยคสั้นทำได้ไม่ยาก เพียงคัดสรรคำที่ตรงความหมายมาเรียบเรียงเป็นประโยคกระทัดรัด เมื่อนำไปใช้ก็เรียงไปที่ละประโยค ส่วนประโยคยาวทำได้โดยการเพิ่มขยายในส่วนต่างๆ จะได้รายละเอียดมากขึ้น แต่การใช้ประโยคยาวต้องระมัดระวังการทิ้งความ คือมุ่งขยายประโยคให้ยาวจนลืมนื่อความสมบูรณ์ที่ต้องการสื่อ ทำให้ข้อความนั้นเป็นเพียงกลุ่มคำเท่านั้น

ตัวอย่างการใช้ประโยคสั้น เช่น “ศพนั้นล้มตาโพลง ลูกตาสีเขียวเรืองๆ ผมหสีน้ำตาล หน้าสีน้ำตาล ตัวมอมเห็นซี่โครงเป็นซี่ๆ ห้อยเอาหัวลงมาทำนองค้างคาว แต่เป็นค้างคาวตัวใหญ่ที่สุด เมื่อจับถูกตัวก็เย็นชืดเหนียวๆ เหมือนงู” (พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น, ๒๕๐๖, น.๓๗)

ตัวอย่างการใช้ประโยคยาว เช่น “อันเทวาลัยซึ่งมีผนังดำคร่ำด้วยความชรา ประหนึ่งว่ายืนดริบเอาแสงแดดกำลังรอนๆ จวนจะเลือนหายไปจากฟากฟ้าเปรียบดังชายชราได้ดื่มน้ำทิพย์แล้วกลับฟื้นคืนความกระชุ่มกระชวยขึ้นฉะนั้น กลางแห่งแสงซึ่งเรืองรองดังทองทาประสมกับเงาไม้กลายเป็นสีม่วงแลดูเด่นระยิบไปทุกแห่งหน” (เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป, ๒๕๑๕, น.๓๖๔)

๒.๒.๔ การใช้ประโยคขัดแย้ง

ประโยคขัดแย้งเป็นประโยคที่มีเนื้อความขัดแย้งกันอย่างเหมาะสม และมีความหมายโดยใช้คำเชื่อมที่แสดงความขัดแย้งเป็นบทเชื่อมความ ความขัดแย้งกันจะช่วยให้อ่านน่าสนใจและมีน้ำหนักมากขึ้น ช่วยเน้นย้ำความหมายและความรู้สึก เพราะให้ภาพให้ความหมายให้ความรู้สึกที่ขัดกัน ทำให้เกิดอรรถรส การสร้างประโยคขัดแย้งโดยทั่วไปมีรูปแบบง่าย ๆ คือ

ข้อความที่ ๑ + คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง + ข้อความที่ ๒

ประโยคขัดแย้งบางประโยคอาจไม่ปรากฏคำเชื่อม แต่ใช้วิธีการเรียบเรียงประโยคที่แสดงเนื้อความขัดแย้งกัน เช่น พี่เขาชนะความเกลียดด้วยความรัก

๒.๒.๕ การใช้ประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์

ประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์เป็นประโยคคำถามที่ไม่ได้มุ่งต้องการคำตอบ แต่ต้องการกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดตาม การเขียนทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองต่างก็นิยมใช้ประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์เพราะช่วยให้งานเขียนมีสีสันไม่น่าเบื่อหน่าย ทั้งช่วยเน้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดได้ดี เช่น “ก็เมื่อประโยชน์ของคำพูดเป็นอย่างนี้แล้ว เหตุไฉนเราจึงไม่พูดออกไปตามความจริงใจเล่า? ถ้าความจริงในใจของเราเป็นอย่างหนึ่งแล้วเราพูดออกไปเป็นอย่างหนึ่ง จะได้ชื่อว่าเราแสดงความนึกในใจของเราให้ผู้อื่นทราบได้หรือ” (ธรรมดักดีมนตรี, ๒๕๔๓, น.๒๙)

๒.๒.๖ การใช้ประโยคที่จัดวางความในรูปแบบเดียวกัน

การเลือกใช้ประโยคที่จัดวางความในรูปแบบเดียวกันจะทำให้เนื้อความมีน้ำหนักใกล้เคียงกัน และทำให้ประโยคคมคายสละสลวย เวลาอ่านจะมีจังหวะรับกันทำให้จำง่าย เช่น มนุษย์ทำลายธรรมชาติมากเกินไปใด มนุษย์ย่อมประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติมากเกินไปนั้น

๒.๒.๗ การใช้ประโยคที่มีการกล่าวซ้ำ

ประโยคที่มีการกล่าวซ้ำเป็นประโยคที่นำคำหรือความที่กล่าวแล้วมากล่าวอีก เพื่อเป็นการเน้นย้ำความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ การใช้ประโยคลักษณะนี้มีมีใช้กล่าวซ้ำอย่างไร้จุดมุ่งหมาย การกล่าวซ้ำจะทำให้ข้อความมีน้ำหนัก ช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านสนใจคำหรือข้อความนั้นเป็นพิเศษ เช่น ความโกรธช่าน่ากลัวยิ่งนัก ความโกรธสามารถทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถทำลายตนเองและทำร้ายบุคคลรอบข้างได้ โดยที่ผู้โกรธไม่รู้สีกตัว ดังนั้นเราจึงต้องฝึกควบคุมจิตใจไม่ให้เกิดความโกรธ

๓. การสร้างภาษางาม คมคม

เมื่อเราจะผลิตงานเขียนออกมา เราต้องรู้จักสร้างคำสร้างความขึ้นใจ เพื่อให้งานเขียนน่าสนใจ สละสลวย สื่อความได้สมบูรณ์ การสร้างภาษางาม คมคม เป็นการคิดสร้างคำ กลุ่มคำ หรือประโยคที่ไพเราะคมคาย มีความหมายดี ซึ่งจะช่วย

ให้ผู้อ่านเข้าใจสารได้ดีและประทับใจงานเขียน จดจำคำและความที่ไพเราะคมคายนั้นได้

การสร้างภาษาให้งดงาม คมคาย ความหมายดีมีน้ำหนัก อาจทำได้หลายวิธี เช่น

๓.๑ การใช้เสียงสัมผัส

การทำให้ข้อความมีเสียงสัมผัสกันทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะในการเขียนร้อยแก้วจะช่วยทำให้ข้อความไพเราะน่าฟังแต่ต้องสัมผัสอย่างเหมาะสมและได้ความหมาย เช่น ภาษาพาสาร์ ทองเที่ยวทั่วไทย วัยฝัน วันสวย แสงหิ่งห้อยเปล่งประกาย จับแววความงามคำคืน

๓.๒ การใช้คำซ้ำ

การใช้คำซ้ำช่วยให้ภาษางดงามและย้ำความหมายให้มีน้ำหนักมากขึ้น เช่น คมคำ คมความคิด ลีลาธรรมชาติ ลีลาชีวิต รักอ่าน รักเขียน รักเรียนรู้

๓.๓ การหลกาคำ

การหลกาคำเป็นการนำคำที่มีความหมายทำนองเดียวกันมาใช้แทนกันเพื่อไม่ต้องใช้คำเดิมซ้ำ เช่น กัลยาดี นารีประเสริฐ หญิงในดวงใจ ชายในดวงจิต ถิ่นไทยนี้กว้างขวาง ดินแดนสยามของเราเย็น

๓.๔ การใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์คือการเรียบเรียงถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในลักษณะต่าง ๆ ให้แปลกใหม่ ทำให้ข้อความมีพลังมากขึ้น ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพ เกิดความรู้สึกมากกว่าข้อความโดยทั่วไป ภาพพจน์มีหลายชนิด เช่น อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ สัทพจน์ ฯลฯ การใช้ภาพพจน์ชนิดต่าง ๆ ทำให้ภาษาคมคาย ความหมายลึกซึ้ง เช่น เพลงโบไม้ เพชรในเรือน เสียงสนร้องเพลง

การใช้ภาษาภาพพจน์มีข้อควรระวังคือ

(๑) การใช้ภาษาภาพพจน์ต้องทำให้ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบท เช่น จักจั่นเรไรประสานเสียงกันร้องเพลงขับกล่อมพงไพร ข้อความนี้ใช้ภาพพจน์ได้เหมาะสมกับเนื้อความ คือใช้ภาพพจน์บุคคลวัตโดยให้จักจั่นเรไรทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือส่งเสียงร้องเพลงขับกล่อมพงไพร

(๒) การสร้างภาพพจน์ต้องสร้างให้สมจริง สมเหตุสมผล การสร้างภาพพจน์ที่ไม่สมจริงจะขัดต่อความรู้สึกของผู้รับสาร เช่น การทำความดีพร้อมทั้งกาย วาจา ใจนั้นทำได้ยากยิ่งราวกับหาเพชรในทะเล ข้อความนี้ใช้ภาพพจน์อุปมาแต่ไม่สมเหตุสมผล ความเปรียบถึงการหาเพชรในทะเลไม่หนักแน่นสมจริง และขัดต่อความรู้สึก

(๓) การสร้างภาพพจน์ซ้อนภาพพจน์ จะต้องระมัดระวังเพราะอาจทำให้ความหมายกำกวม ทำให้ผู้รับสารสับสน เช่น ปาคือชีวิตที่งดงามบริสุทธิ์ดุจดุจดหยาดน้ำค้างยามเช้า เราจึงไม่ควรทำลายป่า ข้อความนี้ใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์กล่าวว่า ปาคือชีวิตซึ่งทำให้เห็นว่าป่ามีความสำคัญยิ่ง แต่เมื่อกล่าวขยายความโยงต่อโดยใช้ภาพพจน์อุปมาว่า ที่งดงามบริสุทธิ์ดุจดุจดหยาดน้ำค้างยามเช้า ทำให้สับสนได้ว่า ป่ามีความสำคัญหรือมีความงดงามบริสุทธิ์ เราจึงไม่ควรทำลายป่า

๓.๕ การใช้สำนวน

สำนวนเป็นถ้อยคำที่เรียบเรียงไว้อย่างมีชั้นเชิง มีความหมายไม่ตรงตามตัว แต่เป็นที่เข้าใจกันทั่วไป ใช้สื่อสารได้รวดเร็ว กระชับรัด ประหยัดเวลา เมื่อใช้แล้วเข้าใจความหมายได้ทันที ไม่ต้องอธิบายความ การนำสำนวนมาใช้ในงานเขียนช่วยให้ภาษางดงามคมคาย การใช้สำนวนได้ถูกต้องตรงความหมายจะช่วยเสริมความเข้าใจได้ดี เช่น หนุ่มสาวคู่นี้เหมาะสมกันราวกับกิ่งทองใบหยก มาสิรู้ว่าคุณจริงเป็นเช่นไรแต่น้ำท่วมปากบอกใครไม่ได้

พลังความคิด

พลังที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้งานเขียนเกิดสัมฤทธิ์ผลคือความคิด ผู้เขียนต้องมีความคิดแจ่มแจ้งก่อนเขียนเป็นเรื่องราว ผู้เขียนที่มีความคิดดี คิดได้มาก คิดได้เป็นระบบระเบียบก็ย่อมเขียนได้รายละเอียดมาก และลำดับความคิดเสนอได้เป็นขั้นตอน แต่ถ้าผู้เขียนคนใดคิดได้น้อย สารที่เขียนก็จะน้อย อาจเขียนวกวนไปมา ดังนั้นความคิดของผู้เขียนจึงสำคัญยิ่ง เมื่อจะสร้างสรรค์งานเขียน ก่อนที่จะกลั่นกรองความคิดถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรอันเป็นขั้นตอนกระบวนการเขียน ผู้เขียนจะต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการคิดให้ได้ความคิดก่อน “พลังความคิดของเราจะยิ่งเจริญขึ้นเรื่อย ๆ แม้วัยจะล่วงไปเท่าใดก็ตาม หากเราพยายามใช้มันอยู่เสมอ” (พิทยา, ม.ป.ป.,

น.๓๒) การรู้จักสร้างพลังความคิดและหมั่นคิดอยู่เสมอจึงจะช่วยให้การเขียนมีประสิทธิภาพดีขึ้นด้วย

๑. ความหมายของความคิด

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (๒๕๕๖, น.๒๔๒) ให้ความหมายของความคิดไว้ว่า “สิ่งที่นี้รู้ขึ้นในใจ; ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในใจ ก่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ต่อไป เช่น เครื่องบินเกิดขึ้นได้เพราะความคิดของมนุษย์; สติปัญญาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างถูกต้องและสมควร เช่น คนทำลายของสาธารณะเป็นพวกไม่มีความคิด”

ความคิดเป็นสิ่งที่ได้จากกระบวนการคิดซึ่งเป็นกระบวนการทำงานทางสมอง ความคิดเป็นนามธรรมไม่สามารถจับต้องหรือแลเห็นได้ เราจะทราบความคิดของบุคคลได้นั้นต้องดูจากพฤติกรรมที่แสดงออก สังเกตจากภาษาพูดภาษาเขียนที่บุคคลนั้นใช้ แม้กระนั้นเราก็ไม่สามารถทราบความคิดของบุคคลได้ทั้งหมด หรือทราบได้ก็อาจไม่ถูกต้อง เพราะความคิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในใจ ไม่สามารถมองเห็นได้ และมนุษย์สามารถปิดบังอำพรางความรู้สึกนึกคิดของตนได้ ทั้งยังคิดเรื่องต่างๆ ได้กว้างขวางมากมายหลายเรื่อง ไม่อาจจำกัดขอบเขตได้

ความคิดเป็นผลที่ได้จากกระบวนการคิดซึ่งมีการรับรู้สิ่งต่างๆ ผ่านประสาทสัมผัส มีการสร้างมโนภาพ ดังที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๖, น.๖๐) กล่าวไว้ว่า

ความคิดของคนเราประกอบขึ้นจากมโนภาพ มโนภาพ คือ ภาพที่ปรากฏภายในใจของเราแต่ละคน แม้จะมองไม่เห็น แต่ต้องไม่ได้ แต่ทุกคนทราบดีว่าภายในใจของตนมีภาพต่างๆ นานาปรากฏอยู่ เช่น ภาพของ ต้นไม้ เมฆ บ้าน อาหาร ความขื่น ความเหน็ดเหนื่อย ชัยชนะ ทักษะ เป็นต้น

ภาพเหล่านี้ปรากฏอยู่ในใจโดยสม่ำเสมอตลอดไปในทุกคราวที่กล่าวถึง. . . แม้ไม่มีรูปร่างปรากฏให้เห็นโดยตรง แต่ความเป็นเช่นนั้นๆ ก็ปรากฏให้เห็นอย่างสม่ำเสมอทั่วไปเช่นกัน

การที่คนเราเกิดมีมโนภาพดังกล่าวเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ ๒ ประการประกอบกัน คือ

๑. คนเรามีประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ได้สัมผัสกับสิ่งรอบตัวครั้งแล้วครั้งเล่า และได้รับความสม่ำเสมอของสิ่งเหล่านั้นตลอดมา

๒. คนเราได้เรียนรู้ภาษาและสามารถใช้คำพูดในภาษาเรียกสิ่งที่ได้สัมผัสมาโดยสม่ำเสมอครั้งแล้วครั้งเล่า

การพัฒนาความคิดจึงต้องพัฒนาบุคคลให้มีมโนภาพมาก เพื่อจะเชื่อมโยงมโนภาพต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน ผู้ใดมีมโนภาพมาก ผู้นั้นจะมีความคิดดี เพราะ “มโนภาพที่สัมพันธ์กันนั้นก็คือความคิดของบุคคลนั่นเอง” (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ๒๕๔๖, น.๖๒)

๒. การส่งเสริมกระบวนการคิด

ดังที่ทราบแล้วว่าความคิดเป็นผลมาจากการคิด ขณะที่เราเขียนเราต้องคิด เมื่อเขียนมากก็ต้องคิดมาก ทำให้ความคิดแตกฉานและพัฒนาขึ้น และเมื่อคิดแล้วจะเขียน ขณะที่คิดก็ต้องใช้ภาษาเพื่อกลั่นกรองความคิดออกมาเป็นภาษาเขียน ความคิดจึงช่วยพัฒนาการเขียนให้ดีขึ้นด้วย ดังนั้นถ้ากระบวนการคิดมีอุปสรรคก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความคิด ถ้าต้องการให้ได้ความคิดที่ดีมีประสิทธิภาพ กระบวนการคิดจะต้องเป็นไปอย่างราบรื่นสมบูรณ์ การส่งเสริมกระบวนการคิดต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๒.๑ ความสมบูรณ์ของสุขภาพ

สุขภาพในที่นี้หมายถึงทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ถ้าสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี สภาพอารมณ์ปกติ สมองจะปลอดโปร่งแจ่มใส มีสมาธิในการคิด คิดได้คล่องแคล่ว ดังนั้นจึงควรคิดในขณะที่สุขภาพปกติ ไม่เจ็บป่วย ไม่มีเรื่องกังวลใจ

๒.๒ การมีทักษะทางภาษา

ภาษามีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างแยกจากกันไม่ได้ การคิดจะมีประสิทธิภาพ ผู้คิดจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ดี หากขาดทักษะทางภาษาจะทำให้ขอบเขตการคิดไม่กว้างไกล ไม่ลึกซึ้ง ดังนั้นการฝึกฝนทักษะทางภาษาเพิ่มเติมจะช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดให้ดียิ่งขึ้น

๒.๓ การจัดสภาพแวดล้อมในขณะที่คิด

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่วุ่นวาย สบาย เสียงไม่ดัง อากาศไม่ร้อนหนาวเกินไป จะทำให้กระบวนการคิดเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ติดขัด ดังนั้นผู้ที่ประสงค์จะให้มีความสามารถในการคิดจะต้องเลือกสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมด้วย

๒.๔ การมีความรู้และประสบการณ์

ความรู้และประสบการณ์มีประโยชน์ต่อการสร้างมโนภาพ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์มากจะมีแง่มุมความคิดหลากหลายลึกซึ้งกว่าคนที่ขาดความรู้และประสบการณ์ เพราะความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของการคิด และประสบการณ์จะเป็นสิ่งช่วยเสริมสร้างความคิดให้แตกฉานกว้างไกล

๒.๕ ความเหมาะสมของเวลา

เวลาสำหรับการคิดควรมีระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป การรีบคิดจะทำให้เกิดความเครียดด้วยเกรงว่าจะคิดไม่ได้ ไม่ทันกำหนดเวลา ความคิดที่ได้จะไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร แต่ในทางตรงกันข้าม หากมีเวลามากเกินไปก็อาจทำให้เกิดความเฉื่อยชา สำหรับช่วงเวลาที่ดีของแต่ละคนก็แตกต่างกัน บางคนจะคิดได้ดีช่วงเช้ามืด แต่บางคนคิดได้ดีในช่วงดึกที่สงบเงียบ

๓. แนวทางสร้างความคิดในการเขียน

ผู้ที่มีพลังความคิดดีจะสามารถสร้างความคิดได้กว้างไกล ทำให้มีข้อมูลมากมายที่จะถ่ายทอดออกมาในงานเขียน ปัญหาสำคัญยิ่งสำหรับผู้เขียนคือ ไม่สามารถสร้างความคิดให้เกิดขึ้นได้ ไม่รู้จะคิดอะไร อย่างไร คิดไปในทางใด ความคิดไม่ขยายขอบเขต คิดวกวน เมื่อเป็นเช่นนี้การเขียนจึงติดขัด ไม่ก้าวหน้า เขียนไม่ได้ ไม่มีข้อมูลที่จะเขียน ต่างจากผู้ที่มีพลังความคิดดีจะคิดได้แตกฉาน เหมือนน้ำที่ถูกสิ่งของตกกระทบจะแตกกระจายแผ่ขยายวงกว้างออกไป ความคิดในการเขียนก็เช่นเดียวกัน จากจุดแรกที่เป็นประกายความคิดก็จะขยายขอบเขตครอบคลุมเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่ง ทำให้ได้ข้อมูลมาก ส่งผลให้เขียนได้มากเช่นเดียวกัน

สำหรับผู้ที่ยังไม่เชี่ยวชาญในการคิด ถ้านั่งครุ่นคิดอยู่ตามลำพัง อาจคิดไม่ได้ คิดไม่ออก ไม่รู้จะเริ่มต้นคิดจากเรื่องใดไปเรื่องใด ไม่รู้จะนำข้อมูลอะไรมาคิดมาเขียน

วิธีหนึ่งที่ช่วยได้ดีคือหาแนวทางที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด เพื่อบังเกิดความคิดที่จะนำไปเขียน และเมื่อเกิดประกายความคิดเห็นแนวทางการคิดในเบื้องต้นแล้ว จึงค่อยขยายรายละเอียดการคิดต่อไป ครั้นฝึกสร้างความคิดอยู่เสมอ พลังความคิดจะดีขึ้นโดยลำดับ ทำให้คิดได้ดี คิดได้รวดเร็ว และได้ความคิดที่มีประสิทธิภาพ

แนวทางสร้างความคิดในการเขียนทำได้หลายวิธี

๓.๑ ค้นคว้าหาข้อมูล

แนวทางหนึ่งที่จะทำให้งานเขียนมีข้อมูล มีเนื้อหาสาระมากขึ้นคือการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่เขียน ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เขียนกล่าวถึงไว้ในงานเขียนเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้งานเขียนมีคุณค่าน่าเชื่อถือ ข้อมูลนั้นอาจเป็นข้อเท็จจริง สถิติ ข้อมูลจากประสบการณ์ ฯลฯ การสร้างสรรค์งานเขียนเรื่องใดก็ตาม ผู้เขียนต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลประกอบเรื่องที่จะเขียน การค้นคว้าอาจทำได้โดยการฟัง การอ่าน การสัมภาษณ์ การสังเกต การออกแบบสอบถาม การทดลองปฏิบัติ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เราได้ข้อมูลรายละเอียดที่น่าสนใจ ได้มุมมองใหม่ที่น่าสนใจ มีความคิดแปลกใหม่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียน

การฟัง เป็นวิธีที่ง่าย อาจฟังจากการบอกเล่าโดยตรง ฟังการอภิปราย ฯลฯ การฟังโดยตรงจะมีโอกาสได้ซักถามข้อสงสัยซึ่งทำให้ได้รับประโยชน์มากขึ้น

การอ่าน เป็นวิธีที่สะดวกมาก เพราะปัจจุบันมีหนังสือมากมายให้เลือกอ่าน ค้นคว้าหาข้อมูลได้ตามที่ต้องการ อีกทั้งยังค้นคว้าได้จากทางอินเทอร์เน็ต การค้นคว้าหาข้อมูลด้วยการอ่านมีข้อดีคือสามารถหารายละเอียดที่ต้องการได้มากตามที่ต้องการ และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการอ่านเรื่องเดียวกันมาเปรียบเทียบกัน ทำให้เห็นมุมมองของผู้เขียนแต่ละคน แต่วิธีนี้อาจต้องใช้เวลาพอสมควร

การสัมภาษณ์ สอบถามผู้รู้ เป็นวิธีที่ประหยัดเวลา และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น กับที่ต้องการทราบ แต่ต้องระมัดระวัง ผู้ที่จะสอบถามควรเป็นผู้ที่รู้จริงหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องนั้น

การสังเกต เป็นวิธีที่จะทำให้ได้เห็น ได้รู้สิ่งที่ผู้อื่นไม่เห็น ไม่รู้ ไม่สังเกตเห็น การสังเกตจะช่วยให้เห็นมุมมองใหม่ ๆ แต่ทั้งนี้ผู้สังเกตต้องไม่มีอคติ ด่วนสรุปทันที เพราะอาจเกิดความผิดพลาดได้

การออกแบบสอบถาม วิธีนี้ผู้ถามจะต้องคิดคำถามที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการโดยเขียนคำถามเป็นลายลักษณ์อักษร อาจให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามให้ก่อนนำไปใช้ วิธีนี้มีข้อดีคือใช้สอบถามคนจำนวนมากได้ตามที่ต้องการในเวลาเดียวกัน แต่หากเป็นกรณีที่ให้ผู้ตอบส่งแบบสอบถามกลับคืน อาจทำให้ได้รับแบบสอบถามคืนไม่ครบตามจำนวน อีกทั้งการตอบแบบสอบถามอาจได้ข้อมูลจำกัดตามที่แบบสอบถามกำหนดไว้

การทดลองปฏิบัติ ข้อมูลบางอย่างจำเป็นต้องทดลองปฏิบัติเพื่อให้รู้คำตอบที่แท้จริง เช่น ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ข้อมูลทางการเกษตร ผลการทดลองเป็นสิ่งที่ได้รับการพิสูจน์อย่างเป็นขั้นตอนแล้วจึงเป็นข้อมูลที่มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ

๓.๒ เพิ่มพูนประสบการณ์

ประสบการณ์เป็นวัตถุดิบเบื้องต้นที่จะช่วยก่อกำเนิดความคิดได้ดียิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่เราได้สัมผัสได้เรียนรู้ด้วยตนเอง การได้สัมผัสกับสิ่งที่ป็นจริงทำให้เกิดมโนภาพเกิดความคิดมากมายและลึกซึ้งอย่างที่ไม่มีความใคร่ครวญได้ ประสบการณ์ช่วยเสริมส่งให้เราเกิดความคิดที่ละเอียดลึกซึ้งในเรื่องนั้น รู้ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่พบจะช่วยให้งานเขียนของเรามีสาระน่าสนใจ

อนึ่งการนำประสบการณ์มาใช้เป็นวัตถุดิบในการเขียนนี้ เสรี วงษ์มณฑา (๒๕๓๗, น.๕๑-๕๒) เสนอไว้ว่ามีสิ่งที่น่าจดจำไว้เสมอ คือ

๑. ค้นพบตัวเองเพื่อเข้าใจโลกทัศน์ของตน,
๒. เชื้อในเสรีภาพของความคิด
๓. เชื้อในความมีเอกลักษณ์ของปัจเจกบุคคล
๔. มีความประสงค์ที่จะแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองออกมาให้ผู้อื่นรับรู้
๕. มีความจริงใจในการแสดงโลกทัศน์ของตัวเอง
๖. รู้จักใช้ความเข้าใจที่ตรงกันเป็นบรรทัดฐานที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งที่เราและผู้อื่นเข้าใจต่างกัน

๓.๓ สรรค์สร้างจินตนาการ

แนวทางที่จะช่วยสร้างความคิดในการเขียนอีกวิธีหนึ่งคือการนึกเห็นภาพในใจขึ้นก่อน เป็นคล้ายภาพร่างก่อนที่จะเขียนเป็นตัวอักษร การนึกสร้างภาพในที่นี้อาจเป็นภาพจินตนาการที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่มี ซึ่งจะช่วยให้ความคิดของผู้เขียนแจ่มชัด เห็นแนวว่าจะเขียนไปในทางใด อย่างไร หรืออาจเป็นจินตนาการที่นึกคิดไปตามอารมณ์ความรู้สึกของตนซึ่งอาจถ่ายทอดออกมาเป็นงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ

การใช้จินตนาการสรรค์สร้างงานเขียน ผู้เขียนต้องมีจิตใจสงบจึงจะคิดได้กว้างไกล และบางเรื่องอาจต้องมีข้อมูลสะสมไว้ประกอบความคิดจินตนาการด้วย เช่น จะเขียนนวนิยายวิทยาศาสตร์เรื่องเกี่ยวกับโลกในอนาคต การจินตนาการก็จะต้องนึกคิดจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน สร้างภาพกว้างไกลต่อไปในอนาคต

๓.๔ หมั่นสังเกตพิจารณา

การเป็นคนช่างสังเกต ช่างพิจารณาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งของ ธรรมชาติ การกระทำของบุคคล จะทำให้เห็นความแปลกใหม่ ความเหมือนหรือความแตกต่าง ทำให้เกิดความคิดใหม่ สงสัยใคร่รู้ คิดหาเหตุผล คิดหาคำตอบ หรือทำให้เกิดแง่คิดมุมมองใหม่ ได้รู้ ได้เห็นในสิ่งที่คนอื่นไม่ได้สังเกต การสังเกตจึงช่วยเสริมสร้างความคิดในการเขียนได้ดีมาก เช่น การสังเกตเห็นหยดน้ำที่เกาะอยู่ที่ราวตากผ้าภายหลังฝนตก ยามพระอาทิตย์ส่องแสงมากระทบ หยดน้ำนั้นก็ส่องแสงแวววาวราวกับประกายรุ่งของสร้อยเพชร ความประทับใจในความงดงามของสิ่งที่เห็นอาจเขียนถ่ายทอดความคิดความรู้สึกละเอียดออกมาเป็นบทกวีที่ไพเราะ

๓.๕ ศึกษาตัวอย่าง

การศึกษาตัวอย่างงานเขียนของคนอื่นจะช่วยสร้างแนวคิดแนวเขียนให้แก่เราได้ทางหนึ่งแต่ต้องเป็นการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางสร้างงานเขียนของเราเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อลอกเลียนแบบ อาจศึกษาจากหลายตัวอย่างเพื่อประกอบการสร้างความคิดของเรา จะทำให้เห็นแนวเขียนที่หลากหลาย ได้แนวคิดหลายแง่มุม เห็นลีลาการใช้ภาษา และสิ่งอื่น ๆ อีกหลากหลาย

๓.๖ สร้างความคิดจากกิจกรรม

การสร้างความคิดจากกิจกรรมจะใช้ได้ดีกับผู้ฝึกเขียนใหม่ซึ่งไม่รู้จะเขียนอะไร อย่างไร ยังไม่มีแนวคิดที่จะเขียน กิจกรรมที่จะช่วยสร้างความคิด เช่น

๓.๖.๑ ตั้งคำถาม เขียนคำตอบ

ผู้ที่ยังมีประสบการณ์การเขียนน้อย ในระยะแรกอาจใช้วิธีคิดตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้นไว้เบื้องต้นก่อน คิดคำถามใดก็ได้ก็จัดไว้ แล้วจึงพิจารณาคำตอบของแต่ละคำถาม จากนั้นดูว่าคำตอบใดควรมาก่อน แล้วจึงเรียบเรียงงานเขียน ในช่วงแรกการเขียนเช่นนี้อาจยังได้สาระไม่สมบูรณ์มากนัก แต่เมื่อเรียบเรียงไปแล้วอาจพิจารณาว่าควรขยายส่วนไหน หรือเพิ่มเติมส่วนใดได้บ้าง เช่นต้องการเขียนเกี่ยวกับพิธีไหว้ครู อาจตั้งคำถามไว้เบื้องต้นเพื่อสร้างแนวคิดว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร จัดเพื่ออะไร รายละเอียดของพิธีนี้ทำอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร ฯลฯ เมื่อพิจารณาตอบคำถาม กระบวนการคิดก็จะเกิดขึ้น เมื่อได้คำตอบแล้วก็นำมาเรียบเรียงต่อไป

๓.๖.๒ ใช้ถ้อยคำนำความคิด

การสร้างความคิดโดยวิธีนี้ใช้หลักการที่ว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิด ทำโดยกำหนดคำสำคัญที่จะเขียนถึง เมื่อกำหนดคำแล้ว เราจะจดจ่ออยู่กับคำนั้น จะคิดถึงและขยายขอบเขตเกี่ยวกับคำนั้นออกไป ถ้อยคำที่เรากำหนดในครั้งแรกจะช่วยทำให้เราเกิดความคิดต่อไป เช่น เรากำหนดคำสำคัญไว้คือ ขาวนา คำคำนี้จะช่วยนำความคิดของเราให้คิดถึงมโนภาพอื่นๆ เกี่ยวกับขาวนา เช่น การดำเนินชีวิตของขาวนา วิธีการทำนา ปัญหาของขาวนา นายทุนกับขาวนา ฯลฯ เมื่อเรานำมโนภาพต่างๆ มาสัมพันธ์กัน ก็จะได้ความคิดที่จะเขียนเกี่ยวกับขาวนา

๓.๖.๓ แปรสัมผัสเป็นอักษร

มนุษย์รับรู้สิ่งต่างๆ ผ่านประสาทสัมผัส เราสามารถใช้ประสาทสัมผัสนี้ช่วยสร้างความคิดให้เกิดขึ้น แล้วแปรสัมผัสเหล่านั้นเป็นอักษร คือถ่ายทอดความคิดเป็นงานเขียน เช่น ฟังเพลงแล้วเขียนแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นตัวอักษร สัมผัสทางหูที่เราได้ยินเสียงเพลงจะช่วยสร้างความคิดให้แก่เรา การทดลองชิมรสของอาหารแล้วเขียนถึงรสชาติของอาหารนั้น และอาจคิดขยายขอบเขตการเขียนเพิ่มเติมถึงส่วนประกอบของอาหาร หรือนำไปเปรียบเทียบกับอาหารที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

เช่น เรายับประทานขนมจีนน้ำเงี้ยวของจังหวัดเชียงใหม่แล้วนำรสชาติไปเปรียบเทียบกับขนมจีนน้ำยาที่เราเคยรับประทาน

๓.๗ นำความคิดด้วยอุปกรณ์

การใช้อุปกรณ์ทั้งของจริง ของจำลอง หรือรูปภาพ ช่วยทำให้มองเห็นสิ่งนั้นเป็นรูปธรรม จะทำให้เกิดความคิดที่จะเขียนได้ดียิ่งขึ้น การดูรูปภาพจะช่วยสร้างความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อนได้ดี ช่วยให้ผู้เขียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นและจะเขียนถึงสิ่งนั้นได้ดีกว่าที่ไม่เห็นไม่รู้จัก การเขียนจะไม่เลื่อนลอย คาดเดาเอา แต่จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งยังช่วยสร้างแนวคิดเชื่อมโยงจากรูปภาพไปสู่เรื่องอื่นได้ดีอีกด้วย เช่น เมื่อดูรูปภาพสุนัขเดินข้ามถนนตรงทางม้าลาย ผู้ดูอาจเกิดความคิดเพิ่มเติมหลากหลาย บางคนมองเห็นความน่ารักของสุนัข บางคนคิดถึงความปลอดภัยของสุนัข บางคนคิดเปรียบเทียบกระทำการของสุนัขกับการกระทำของคนที่ไม่สนใจข้ามถนนตรงทางม้าลาย ฯลฯ หากเขียนถ่ายทอดความคิดออกมาเราก็จะได้งานเขียนที่มีแง่มุมมีแนวคิดแตกต่างกันไป

สรุป

พลังภาษาจะช่วยให้การเขียนเกิดสัมฤทธิ์ผล นับตั้งแต่การเลือกสรรใช้คำนำสาร การรู้จักเรียบเรียงกลุ่มคำและประโยค นอกจากนี้ยังต้องรู้จักการนำประโยคมาร้อยเรียงให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกันเป็นเรื่องราวโดยอาจใช้คำเชื่อม การซ้ำคำ การละคำ การแทนคำ ฯลฯ การรู้จักใช้เพียงถ้อยคำยังเป็นเพียงการเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเพื่อจะประดิษฐ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อนำคำมาเรียบเรียงเป็นประโยคก็คือการนำเอาอุปกรณ์ที่เตรียมไว้มาประกอบร่วมกันให้เกิดชิ้นส่วนต่าง ๆ ครั้นนำชิ้นส่วนต่าง ๆ มาประกอบกันก็จะเกิดเป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ที่ต้องการคืองานเขียน ดังนั้นถ้านำประโยคมาร้อยเรียงต่อเนื่องกันได้อย่างกลมกลืนเหมาะสมก็จะเกิดงานเขียนที่ดี ในขณะเดียวกันสิ่งประดิษฐ์นั้นจะแปลกใหม่น่าสนใจเพียงใดขึ้นอยู่กับพลังความคิดของผู้ประดิษฐ์ ถ้าผู้ประดิษฐ์งานเขียนมีความสามารถใช้พลังภาษาและพลังความคิดประสานร้อยเรียงเข้าด้วยกันได้อย่างงดงามเหมาะสม งานเขียนนั้นย่อมประสบผลสัมฤทธิ์ดังประสงค์

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (๒๕๔๖). *สารัตถะทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๑*. กรุงเทพฯ: องค์การ
ค้ำของคุรุสภา.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. (๒๕๔๓). *ธรรมจริยา เล่ม ๔*. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (๒๕๑๘). *การเขียนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (๒๕๒๕). *ศิลปะการเขียน*. กรุงเทพฯ: วิชาการ.
- เปลื้อง ณ นคร. (๒๕๓๕). *ศิลปะแห่งการประพันธ์*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ, คุณหญิง. (๒๕๓๘). *ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น
การพิมพ์.
- พิทยา. (ม.ป.ป.). *อานาภาพของความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: เบญญา.
- พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น. (๒๕๐๖). *นิทานเวตาล*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. (๒๕๒๙). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย
๖ (การเขียนสำหรับครู) หน่วยที่ ๑-๘*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประชาชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๖). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา
อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- วัลลภา วิทยารักษ์. (๒๕๔๖). *การเขียนภาษาไทย*.ทุนสนับสนุนการเขียนตำรา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๔). *หลักภาษาและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สุจิต เพียรชอบ. (๒๕๔๐). *ศิลปะการใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวง
ศึกษาธิการ.
- เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป. (๒๕๑๕). *กามนิด*. พระนคร: บรรณาการ.
- เสรี วงษ์มณฑา. (๒๕๓๗). *มิติของประสบการณ์*. ใน *เอกสารประกอบการฝึกอบรม "เสริมทักษะศิลปะ
การเขียนเฉพาะแบบ"*. สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
น.๕๑-๕๒.